

Zlínská architektura

VILY

- 1 Vila Tomáše Bati
- 2 Vila Jana Antonína Bati
- 3 Vila MUDr. Bohuslava Alberta
- 4 Vila arch. Vladimíra Karfíka
- 5 Vila ředitele Hugo Vavrečky
- 6 Vila ředitele Josefa Hlavničky
- 7 Vila ředitele Dominika Čipery
- 8 Domek zahradníka – vrátného Čiperovy vily
- 9 Vila ředitele Františka Maloty
- 10 Zikmundova vila
- 11 Hanzelkova vila
- 12 Liškova vila
- 13 Gerbecova vila
- 14 Gahurův dům
- 15 Vzorový rodinný dům Berty Ženatého
- 16 Dům MUDr. Leopolda Krále
- 17 Vila Bohuslava Ševčíka
- 18 Vila dr. Hugo Förstera
- 19 Šťastného vila
- 20 Rojtova vila
- 21 Vila Vojtěcha Bati

RODINNÉ DOMY

- 22 Čtvrtdomek s mansardou
- 23 Čtvrtdomky omítané
- 24 Čtvrtdomky Letná
- 25 Typový rodinný dům č.p. 633/3
- 26 Vzorový rodinný dům, typ Benš – Jech
- 27 Vzorový rodinný dům, typ Vítek
- 28 Vzorový rodinný dům, typ Svedlund
- 29 Rodinné domy, typ Ríša – I
- 30 Jednodomek s garáží a terasou
- 31 Lékařské domovy v areálu nemocnice
- 32 Experimentální buňka Kolektivního domu

BYTOVÉ DOMY

- 33 Tříetážové obytné domy
- 34 Chodbové Morýsovy domy
- 35 Věžové obytné domy
- 36 Kolektivní dům

VEŘEJNÉ STAVBY

- 37 Radnice
- 38 Tržnice
- 39 Lesní hřbitov
- 40 Obchodní dům
- 41 Velké kino
- 42 Památník Tomáše Bati
- 43 Společenský dům (hotel Moskva)
- 44 Bažovy internáty
- 45 Studijní ústavy
- 46 Obchodní a společenský dům Díly (Malá scéna)
- 47 Nemocnice Tomáše Bati – historická část
- 48 Tomášov
- 49 Filmové ateliéry a laboratoře
- 50 Zimní lázně

TOVÁRNÍ AREÁL

- 51 Správní budova firmy Baťa č. 21
- 52 Budovy č. 14 a 15
- 53 Budova č. 34 – centrální sklad obuvi

CÍRKEVNÍ STAVBY

- 54 Evangelický kostel
- 55 Kaple sv. Václava
- 56 Klášter Regina

Průvodce zlínskou architekturou podává ucelený přehled o významných stavbách a prezentuje to nejvýraznější, co na poli architektury v tomto městě vzniklo v první polovině 20. století. Jeho cílem je nejen přiblížit významné architektonické dědictví, ale i silný genius loci širokému spektru obyvatel i návštěvníků města.

Zlín byl vždy uváděn jako příklad ojedinělého urbanismu a architektury. Zlínská meziválečná architektura je obecně neznámější se Zlínem spojovaný tvůrčí jev mimořádného významu. Představuje nejen v českém měřítku specifický úkaz, u jehož vzniku stálo jedno z nejrozsáhlejších a zároveň nejpromyšlenějších využití dokonalé standardizace a typizace, maximální ekonomizace stavby a zjednodušení a omezení počtu stavebních prvků na všechny typy staveb. Kombinací železobetonového skeletu s unifikovaným rozponem 6,15 x 6,15 m s cihelnou vyzdívkou a okny v kovových rámech vznikla jedna z nejpůsobivějších výrazných větví moderní architektury – architektury úsporné, racionální a funkční, působící jako dokonale fungující stroj. Zlín se stal jedním z nejvýznamnějších center meziválečné moderní architektury v českých zemích a jediným důsledně budovaným funkcionalistickým městem v Evropě.

Přesto, že architektura meziválečného období zůstala nahraditelnou sugestivní výpovědí, vznikla i po roce 1945 řada významných děl, která mají své čestné místo v architektuře města a snesou srovnání nejen se soudobou československou stavební produkcí. Na konci čtyřicátých let úspěšně navázali bývalí architekti stavební firmy Baťa na předválečnou tvorbu. I když se změnou politického řádu v roce 1948 došlo i ke změně v postavení architekta, je na řadě realizací patrná snaha o udržení kontinuity s předválečným rozvojem i novými trendy v západoevropské i světové architektuře. Postupně sice ztratila architektura města svou výlučnost, ale i tak vznikla řada staveb, které zaujmají své pevné místo v historii architektury.

Ladislava Hornáková,
Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně

Zlínská architektura v kostce... aneb pozvánka do galerie

Prohlídku unikátní zlínské architektury je možné začít na mnoha místech. Úchvatný je pohled z ptačí perspektivy, z terasy 21. budovy v továrním areálu, vystoupat se dá i na kterýkoliv z kopců obklopujících Zlín. Pak už se turisté mohou toulat ulicemi. Ucelený obraz o vývoji města a spoustu zajímavých detailů zachycuje část stálé expozice Krajské galerie výtvarného umění, která se nachází ve 14|15 Baťově institutu. V rámci výstavy nazvané *Prostor Zlín* má návštěvník možnost seznámit se prostřednictvím modelů, plánů, fotografií, vizualizací a doprovodných textů s architekturou továrních, veřejných a společenských budov i bydlením v době největšího rozvoje města Zlína ve 20.–40. letech 20. století a se jmény a návrhy významných architektů pracujících pro firmu Baťa. Jednotlivé úseky jsou věnovány tvorbě Františka Lydie Gahury (Obchodní dům a Velké kino, 1931, Památník Tomáše Bati, 1933), Miroslava Lorence (Společenský dům ve Zlíně, 1931–1932) a Vladimíra Karfíka (Administrativní budova firmy Baťa, 1938). Expozice tak mapuje jednu z nejvýznamnějších atraktivit zlínského regionu – meziválečnou architekturu firmy Baťa a její expanzi do celého světa. Snaží se zprostředkovat sílu systému a řádu, který prostupuje přes standardizované konstrukce staveb až do každodenního života obyvatel města.

Na toto významné období navazuje poválečná etapa ve vývoji zlínské – gottwaldovské architektury. Pozornost je věnována významným architektonickým počínům a osobnostem ve zlínském regionu v kontextu architektonického dění v Československu. Na meziválečnou firemní stavební tradici úspěšně navázali například architekti Jiří Voženílek, Miroslav Drofa a Zdeněk Plesník. Významně se do tváře města později zapsala také díla architektů Jiřího Čančíka, Miroslava Řepy, Františka Rozhona, Šebestiána Zeliny a dalších.

Prezentace architektury se plynule prolíná s představením výtvarné kultury a užitého umění a vytváří tak pomyslný most mezi jednotlivými oblastmi umění.

14|15 Baťův institut

Vavrečkova 7040 (tovární areál), Zlín
www.14-15.cz

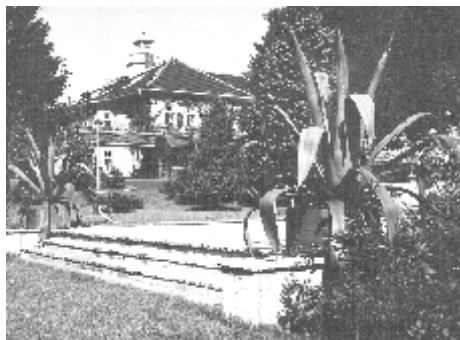
Krajská galerie výtvarného umění
www.galeriezlín.cz

Muzeum jihovýchodní Moravy
www.muzeum-zlín.cz

Otevírací doba

úterý–středa	10–18
čtvrtek	10–20
pátek–neděle	10–18

Zlín, Čepkov, Gahurova 292

Autor: Jan Kotěra

Rok dokončení: 1911

Reprezentativní vila v rozlehlém parku, její základní tvar byl navržený a rozestavěný vizovickým stavitelem Františkem Novákem. O dokončení požádal Tomáš Baťa architekta Jana Kotěru, který provedl několik dispozičních změn. Upravil zejména ústřední dvoupodlažní halu. Zasáhl i do vnějšího vzhledu a architekturu exteriéru výrazně zjednodušil.

Vila byla umístěna v zadní části krásně zvolené a rozlehlé parcely na Čepkově, s výhledy do neporušené přírody nad říčkou Dřevnicí. V letech 1911–1915 byl dům doplněn přístavbou promenád, altánů a pergoly, a zahradnickým domkem, vše navrženo Janem Kotěrou. Ve spolupráci se známým zahradním architektem Františkem Thomayerem byla upravena zahrada. V pozdějších letech park protнула nová čtyřproudá komunikace (ulice Gahurova).

2 Vila Jana Antonína Bati

Zlín – centrum města, ulice Osvoboditelů 187

Autor: Firma Zlámal a Plaček, F. L. Gahura

Rok dokončení (projekt): 1927 (1926)

Vila je významnou památkou na Jana Antonína Baťu, který spolu s ostatními zkušenými řediteli (Čipera, Vavrečka, Hlavnička) vedl firmu po smrti svého nevlastního bratra Tomáše, zakladatele podniku. Architektonicky i rozměrově nenápadný dům, stylově pojatý v duchu rané kotěrovské moderny velmi civilního ražení. V roce 1937 došlo k řadě úprav podle návrhu architekta Vladimíra Kaříka. Budova je v současné době sídlem Českého rozhlasu – studio Zlín.

3 Vila MUDr. Bohuslava Alberta

Zlín, Zálešná, Havlíčkovo nábřeží 3019

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení (projekt): 1928 (1927)

Vila se nachází na okraji nemocničního areálu. Postavena byla pro MUDr. Alberta, primáře a ředitele Baťovy nemocnice. Stavba je dokladem spartánského pojetí Gahurovy architektury podřízené celku, s industriálními okny a strohou estetikou i dispozicí.

4 Vila arch. Vladimíra Karfíka

Zlín, Nad Ovčírnou, U lomu 629

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1935

Volně stojící rodinný dům je součástí komorního obytného souboru ohraničeného lesem. Je jedním ze čtyř realizovaných vzorových rodinných domů, oceněných v mezinárodní architektonické soutěži vypsané firmou Baťa v r. 1935 (mezi porotci byl i francouzský architekt Le Corbusier). V soutěži šlo o nalezení dalších typů firemních domků. I když se žádný z oceněných objektů sériového provedení nedočkal, jsou dnes právem řazeny mezi několik evropských expozičních moderního bydlení. Dům získal v soutěži 3. cenu. Je navržen v duchu baťovské architektury, svým dvouúrovňovým prostorovým řešením, "americkými" okny a prolínáním do exteriéru se z ní ale výrazně vyděluje. Dodnes je to jedna z nejkrásnějších staveb Zlína. Vladimír Karfík zde se svou rodinou bydlel deset let.

5 Vila ředitele Hugo Vavrečky

Zlín, Mokrá, Stráže 3661

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1941 (1939)

Vila je členěna do dvou na sebe kolmých křídel – obytného a obslužného. Autor Vladimír Karfík navrhoval každou z ředitelských vil ve slohu, který si stavebník určil. U ředitele Hugo Vavrečky to měl být styl Jana Kotěry, výsledek je ovšem daleko více ukázkou masivní architektury pozdního funkcionalismu 40. let než dílem, které by připomínalo kotěrovskou modernu.

6 Vila ředitele Josefa Hlavničky

Zlín, Mokrá, Stráže 3662

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1941 (1938)

V případě této ředitelské vily si stavebník rovněž určil sloh, ve kterém má Vladimír Karfík dům navrhnout. Ředitel Josef Hlavnička volil koloniální styl. Poměrně konzervativní pojetí dispozice a fasád kombinuje symetrii s asymetrií. Na fasádě byly použity prvky z umělého kamene pískového odstínu, ostatní plochy pokrývá omítka kontrastní svou hrubou strukturou. I když dům nepatří k vrcholům Karfíkova rozsáhlého díla, je dokladem jeho schopnosti ožивovat různá architektonická pojetí.

7 Vila ředitele Dominika Čipery

Zlín, Burešov 3675

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1942 (1939)

Vila je typická svým racionálním klasicismem 30. let, který vychází z architektonické moderny. Kvalita domu tkví v harmonickém spojení s parkem, citlivé práci s materiálem. V architektově díle zaujímá zvláštní postavení, neboť zhodnocuje některé myšlenky Adolfa Loose. Charakteristickým, jinde nepoužitým, detailem stavby jsou roštová okna skrytá za betonovou, vně obloženou mříží. Pozoruhodná je i práce s obkladem – tmavší rohovky lemují nároží, nadpraží a vodorovné pásy na fasádě, světlejší tvoří výplň, členěnou dále nepravidelně rozmístěnými obkladačkami, opět tmavými.

8 Domek zahradníka – vrátného Čiperovy vily

Zlín, Burešov 3674

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1941 (1940)

Dům je zajímavý z několika hledisek: prostý hranol z režného zdiva vychází z baťovských minimálních rodinných domků, odlišuje se ale stanovou střechou i svou střídě klasickou formou. Dispozicí rozvinutou kolem středního komína i různým pojetím čtyř fasád připomíná myšlenky F. L. Wrighta a Adolfa Loose. Kvalita domu tkví v harmonickém spojení s parkem a vilou v duchu anglického venkovského sídla.

9 Vila ředitele Františka Maloty

Zlín, Lazy I 3689

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1943 (1941)

Ředitel Malota si pro svou vilu vybral porýnský předhitlerovský styl. Při pohledu na půdorys domu ale nelze přehlédnout organické rozložení domu a jeho spojení se zahradou. Tato koncepce

přibližuje řadu Karfíkových projektů stavbám F. L. Wrighta. Pozoruhodným detailem stavby jsou nárožní zalamovaná okna a vikýře částečně zapuštěné do pozednicového zdiva. Oba tyto prvky jsou ve Zlíně unikátní. V interiéru je zachována řada původních prvků zařízení domu.

10 Zikmundova vila

Zlín, Nivy, Žlebová 2894

Autor: Zdeněk Plesník

Rok dokončení: 1953

Volně stojící obytná vila 30. let, adaptovaná pro stejný účel v 50. letech.

Dům cestovatele Ing. Miroslava Zikmunda tvoří spolu se sousedním domem Ing. Jiřího Hanzelky a domem skladatele Zdeňka Lišky (Kudlov) unikátní soubor tří poválečných vil. Spojuje je jak osoba autora, tak osoby stavebníků. Zdeněk Liška byl tvůrcem hudby k filmům H+Z. Vily jsou u nás ojedinělým příkladem poválečného vývoje noblesní prvorepublikové vily ve vilu 2. poloviny 20. století. Jinde nevídaná je přitom jejich stylová originalita, která neformálně rozvíjí architekturu baťovského Zlína. Dům Miroslava Zikmunda nebyl na rozdíl od dalších dvou novostavbou, ale adaptací starší vily.

11 Hanzelkova vila

Zlín, Nivy, Žlebová 1590

Autor: Zdeněk Plesník

Rok dokončení (projekt): 1955 (1953–54)

Vila Jiřího Hanzelky stojí ve svahu o něco výše než Zikmundova vila a má pyramidální kompozici (završenou dřívě ještě z dálky viditelnou americkou vysílačkou Collins na střeše domu). Značně se liší od organického pojetí Zikmundova domu a symbolicky dominuje zástavbě Niv. Zjevná nadsazenost měřítká i velikost Hanzelkovy vily je dána dimenzováním prostoru na zvuk varhan, které byly pro dům zapůjčeny od profesora Reinbergera z Prahy.

V roce 1958 daroval Jiří Hanzelka dům městu s podmínkou využití pro mateřskou školu s celodenním provozem.

12 Liškova vila

Zlín, Kudlov, Filmová 308

Autor: Zdeněk Plesník

Rok dokončení (projekt): 1959 (1956)

Dům hudebního skladatele Zdeňka Lišky (mimo jiné autora hudby k filmům Markéta Lazarová, Údolí včel, Obchod na korze, Vynález zkázy, Vyšší princip, i k filmům Hanzelky a Zikmunda) patří k pozoruhodným stavbám poválečné éry.

Vazba dům – zahrada je u Liškovy vily nejpokročilejší, obytný prostor přechází díky pergole do pobytové části zahrady s bazénem. Toto organické spojení je přísně geometricky komponováno. Harmonickému spojení domu se zahradou napomáhá i citlivá volba materiálů (přírodní kámen, cihla, betonové odlitky v pískovém odstínu).

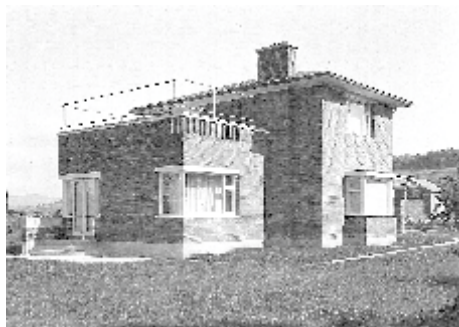

před rekonstrukcí

Všechny tři vily (Zikmundova, Hanzelkova a Liškova) se vyznačují precizním řešením, ve kterém architekt usiloval o souvislý obytný prostor prolínající do zahrady. Pro předválečné vily bylo typické oddělení funkce obytné a obslužné. Tady se tyto dva prvky propojují v celek. U obytných prostor je kladen důraz na velkorysost a přehlednost, dokonale jsou zvládnuty funkční vazby, minimalizována vzdálenost a prostor je úsporně členěn pomocí vestavěného nábytku.

13 Gerbecova vila

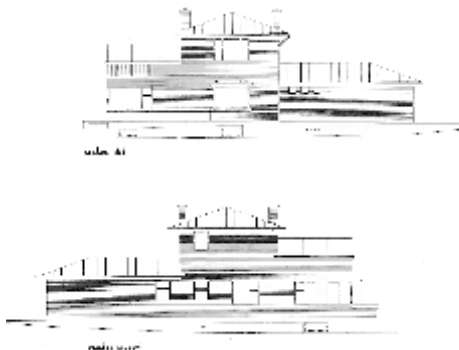

Zlín, Zálešná I/3222

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1938 (1937)

Vila Ludvíka Gerbece (v r. 1938 vedoucí kalkulačního oddělení firmy Baťa v holandském Bestu a od r. 1939 vedoucí společnosti Baťa v americkém Belcampu) patří mezi nejlepší díla Vladimíra Karfíka. Otevřený prostor domu je ukončen plochými římsami, což připomíná prérijní domy F. L. Wrighta. Kompozičně vyříbený celek domu je poznamenan řadou užitkových úprav a přístaveb.

14 Gahurův dům

Zlín, Kudlov 6

Autor: František Lydie Gahura

Rok ukončení (projekt): 1927, 1933 (1927, 1933)

Vlastní dům architekta F. L. Gahury a jeho rodiny je pozoruhodným svědectvím o této osobnosti. První stavební etapa byla úpravou drobného vesnického stavení a jeho hospodářského zázemí. Druhá etapa představovala odstranění sedlových střech obytné části a nadstavbu dalších ložnic a koupelny. Právě pro čitelnost vývoje Gahurova názoru je dům jedinečnou památkou, do jisté míry dokládá vztah baťovské architektury k místní stavební tradici. Interiér domu dotvářely Gahurovy plastiky, zachována je socha kováře, menší verze díla z průčelí zlínské radnice.

15 Vzorový rodinný dům Berty Ženatého

Zlín, Nad Ovčírnou V/1573

Autor: Berty Ženatý

Rok ukončení: 1928

Nadstandardní rodinný dům byl postaven jako vzorová jednopatrová americká vila dle plánů Ing. Berty Ženatého a byl vlastnictvím Baťova podpůrného fondu se sídlem ve Zlíně. Rozvíjí americké předlohy, u nichž je zdůrazňována praktičnost, úspornost, hygieničnost.

Oproti domu V. Karfíka i běžným baťovským domkům je Ženatého architektonické pojetí méně asketické.

16 Dům MUDr. Leopolda Krále

Zlín, Čepkov, Čepkovská 1792

Autor: Miroslav Lorenc

Rok dokončení: 1930

Projekt i realizace nevelkého rodinného domu spadají do roku 1930 a jde tedy o zatím nejstarší známou samostatnou Lorencovu stavbu (z let 1930–1931 jsou jeho první školní budovy projektované po nástupu do stavebního oddělení firmy Baťa v červnu 1930).

před rekonstrukcí

17 Vila Bohuslava Ševčíka

Zlín, Lazy, Na Požáře 2906

Autor: Miroslav Lorenc

Rok dokončení: 1935

Dům ředitele Baťových strojírů a jeho rodiny. Základní prostorová koncepce je založena na kontrastu strohého uzavřeného hranolu a organicky tvarované terasy – podstavce, který opticky pootáčí dům čelem k zahradě. Pozoruhodná je zadní fasáda domu s velkorysým schodištěm. Jde o jedno z nejúplněji zachovalých Lorencových děl.

18 Vila dr. Hugo Förstera

Zlín, Lazy, Hluboká 2654

Autor: není doložen

Rok dokončení (projekt): 1934 (1933)

Vila prvního zlínského notáře pracujícího pro firmu Baťa, který byl mimo jiné při vypořádání pozůstalosti Tomáše Bati. Jde o stavbu ve Zlíně ojedinělou, provedenou v expresionistické architektonické podobě. Zatímco vnější část domu je výtvarně čistého rázu, pro interiér je typické historizující pojetí obytných místností a schodiště. V několika nereprezentativních místnostech pak nalezneme elegantní moderní interiér. Součástí architektonického řešení byla i stupňovitá velmi kvalitní úprava zahrady.

19 Šťastného vila

Zlín, Čepkov, Nad Stráněmi 743

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1940 (1939)

Dům ředitele Baťových punčocháren a jeho rodiny se řadí ke skupině ředitelských vil projektovaných architektem Vladimírem Karfíkem. I když v tomto případě Karfík zřejmě nebyl přímo autorem projektu, architektonická koncepce i detail se natolik blíží jeho vilám ředitelů, že je jeho účast pravděpodobná. Opět jde o programově nefunkcionalistickou stavbu. Dům je dokonale zachován včetně všech detailů, vše díky údržbě v úplně funkčním stavu.

20 Rojtova vila

Zlín, Nad Ovčírnou 3116

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1937 (1936)

Volně stojící vila je součástí komorního obytného souboru ohraničeného lesem. Vila ředitele Baťových ševcovských dílen Karla Rojta patří mezi řadu vilových objektů navržených V. Karfíkem. Vyznačuje se rozbíháním dispozic do okolní krajiny ve dvou na sebe kolmých směrech, což jistě upomene na F. L. Wrighta.

21 Vila Vojtěcha Bati

Zlín, K Pasekám 3369 a 277

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1940 (1939)

Vila byla postavena pro rodinu Vojtěcha Bati, ředitele stavebního oddělení firmy Baťa, a.s., domek č. p. 277 pak pro rodiče jeho ženy Ludmily (rozené Mazalové).

U vily Vojtěcha Bati se Karfík drží oproštěné a ušlechtilé výrazové polohy, typické pro baťovský Zlín. Elegance domu tkví v proporcích a detailech. Tradičnější polohu naopak reprezentuje domek rodičů (na obrázku).

RODINNÉ DOMY

Rozvoj obuvnického průmyslu ve Zlíně na přelomu dvacátých a třicátých let minulého století šel ruku v ruce s rozsáhlou bytovou výstavbou. Baťovský Zlín měl ambice se stát ideálním průmyslovým městem. Tomáš Baťa nechal vystavět pro své zaměstnance celé kolonie typizovaných rodinných domků. Na principu teorie zahradního města vyrostla nejdříve čtvrť Letná, následovala výstavba lokalit Zálešná, Podvesná, Díly, poslední obytná skupina vyrostla v Lesní čtvrti.

Na prvních regulacích centra města a Letné se podílel architekt Jan Kotěra z Prahy. Stavěly se jednodomky, řadové jednodomky a čtyřdomky, zpočátku ještě přízemní s mansardovou střechou, s dokonale využitým půdním prostorem a omítnutými fasádami. V roce 1926 byla zahájena výstavba rodinných domků ve čtvrtích Zálešná a Nad Ovčírnou. Pro sériovou výstavbu rodinného dvojdomku byl vypracován typ "1927", a to ve dvou variantách, s rozdílným řešením střechy – rovná a sedlová. Bydlelo se ve dvou etážích, domek byl částečně podsklepen. Obytná plocha činila 45 m².

22 Čtvrtdomek s mansardou

Zlín, Letná, Kotěrova 858

Autor: Jan Kotěra

Rok dokončení (projekt): 1923 (1922)

Volně stojící baťovský domek se čtyřmi bytovými jednotkami je nejstarším dochovaným příkladem baťovské firemní výstavby pro zaměstnance. Dům byl postaven jako součást skupiny mansardových domků, tzv. "pětidomí", jež lemovaly Kotěrovu ulici. Šlo o domky určené pro 4 rodiny. Vnější půdorys činil 17 x 8 m. Bydlení bylo situováno ve dvou etážích, z toho každý byt v samostatné etáži. K bytu patřil i kurník, chlévy a zahrada. Šlo o úsporné, ale kultivované řešení bydlení pro dělníky.

23 Čtvrtdomky omítané

Zlín, Letná, Kotěrova 860, 862, 864, 865, 866, 867, 868, 870, 954, 956, 958, 971, 960, 969, 962, 964

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení (projekt): 1924 (1923)

Volně stojící baťovské domy se čtyřmi bytovými jednotkami na jedné z nejstarších ulic čtvrti Letná. Domy byly postaveny jako část skupiny 50 domků tzv. "nového typu". Skupina lemuující Kotěrovu ulici měla původně 10 domů, šlo o omítané domky určené pro 4 rodiny o vnějším půdorysu 15,7 x 9,15 m.

Domy jsou dokladem raného období hromadné bytové výstavby s jednoduchou obytnou dispozicí s velkou kuchyní a obytným pokojem. Vybavení bytu sociálním zařízením, vodovodem a kanalizací je již kompletní. Počínaje těmito domy se stalo pravidlem, že měl každý nový byt pro zaměstnance firmy Baťa koupelnu a WC.

24 Čtvrtdomky Letná

Zlín, Letná, Kotěrova 869, 871, 878, 880, 882, 883, 885, 887, 889, 890–912, 914, 916, 918, 920, 922, 924–926, Mostní 953, 957–1005, 1007

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení (projekt): 1927 (1925)

Hromadná výstavba firemních obytných domů přeměnila Letnou v rozsáhlou zahradní čtvrť. Název Letná se z původních bloků domků postupně rozšířil na celou vznikající čtvrť. Řady čtvrtdomků dle původního urbanistického plánu s dostatečně velkými pozemky byly "zahuštěny" řadami půldomků a svobodárnami. Do r. 1945 bylo postaveno celkem 2 210 domků, které dodnes dávají Zlínu charakteristický ráz.

25 Typový rodinný dům č.p. 633/3

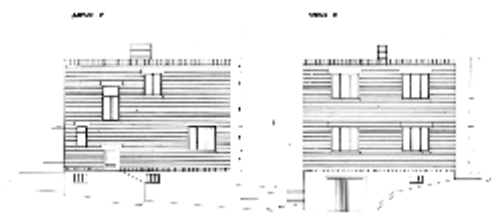

Zlín, Nad Ovčírnou, U Lomu 633

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1935

Nadstandardní baťovský jednodomek vilového typu byl realizován současně se vzorovými domy architektonické soutěže. Vladimír Karfík použil tento typ domu s malou schodišťovou halou v mnoha obměnách, především u projektů menších vilek. Rozvrh severní fasády evokoval raná díla Adolfa Loose. Dům byl později zbourán a nahrazen replikou.

26 Vzorový rodinný dům, typ Benš – Jech

Zlín, Nad Ovčírnou, U Lomu 631

Autor: Adolf Benš a František Jech

Rok dokončení: 1935

Jeden ze čtyř realizovaných vzorových rodinných domů, oceněných v mezinárodní architektonické soutěži, vypsané firmou Baťa v roce 1935. V soutěži šlo o nalezení dalších typů firemních domků. I když se žádný z oceněných objektů sériového provedení nadočkal, jsou dnes právem řazeny mezi několik evropských expozic moderního bydlení. Dům pražských architektů získal v soutěži 2. cenu.

27 Vzorový rodinný dům, typ Vítek

Zlín, Nad Ovčírnou, U Lomu 627

Autor: Antonín Vítek

Rok dokončení: 1935

Jeden ze čtyř realizovaných vzorových rodinných domů, oceněných v mezinárodní architektonické soutěži, vypsané firmou Baťa v roce 1935. Dům zlínského architekta získal v soutěži 4. cenu.

28 Vzorový rodinný dům, typ Svedlund

Zlín, Nad Ovčírnou VI/2, č.p. 626

Autor: Eric Svedlund

Rok dokončení: 1935

Jeden ze čtyř realizovaných vzorových rodinných domů, oceněných v mezinárodní architektonické soutěži, vypsané firmou Baťa v roce 1935. Dům švédského architekta získal v soutěži 1. cenu. Je navržen s cílem pro zlínský kontext, ve Zlíně výjimečným prvkem jsou okna se sníženým parapetem v přízemí, přístavba je z roku 1939.

29 Rodinné domy, typ Ríša – I

Zlín, Díly, Příkrá, Pod Vodojemem 2996–2999

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1936

Soubor čtyř typových rodinných domků vyššího standardu nese některé znaky vilového objektu. Základní kubus domu je doplněn prosklenou verandou. Členění fasád reaguje na orientaci ke světovým stranám. V baťovské zástavbě představují tyto typy i dnes vysokou užitkovou kvalitu.

30 Jednodomek s garáží a terasou

Zlín, Díly, Slovenská 2811, 2816, 2820, 2825, 2830, 2835, 2840, 2843, 2852, 2853, 2856, 2858, 2864, 2868, Pod Vrškem 2847–2850, 2869, 2871, 2872

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení (projekt): 1936 (1935)

Soubor 21 baťovských domků stejného typu tvoří souvislou zástavbu v ulici Slovenské. Úsporně řešený typ jednodomku. V patře tzv. stěhovací okno přístupné z terasy. Elegantní architektura jednotlivých domků je umocněna jejich opakováním a pootáčením v uličních průhledech.

31 Lékařské domovy v areálu nemocnice

Zlín, Havlíčkovo nábřeží 2916, 3317, 3117

Autor: není doložen

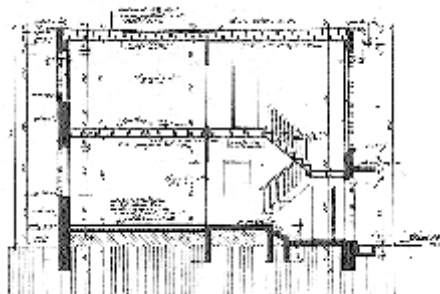
Rok dokončení (projekt):

1936 (1935) – I. Lékařský domov

1937 – III. Lékařský domov

1940 – II. Lékařský domov

Velmi úsporné osmibytové domy rozšiřují typologickou skladbu baťovské architektury určené pro bydlení. Urbanisticky navazují jak na základní Gahurův pavilonový rozvrh Baťovy nemocnice, tak na zástavbu čtvrti Zálešná ve svém západním sousedství. Velmi kvalitní je i architektonické řešení.

32 Experimentální buňka Kolektivního domu

Volně stojící experimentální rodinný dům, respektive jeden modul bytového domu. Jelikož mělo být při stavbě Kolektivního domu použito řady nových konstrukcí, bylo rozhodnuto postavit nejmenší buňku tohoto domu jako samostatně stojící objekt včetně veškerého vnitřního zařízení. Zkušenosti s touto stavbou se využilo při pozdější vlastní stavbě Kolektivního domu. Pozoruhodná stavba je významným referenčním objektem pro vývoj zlínské poválečné architektury.

Zlín, Díly, tř. T. Bati 3756

Autor: Jiří Voženilek, Miroslav Drofa

Rok dokončení (projekt): 1950 (1948)

Zlín, Obeciny

Autor: Vladimír Karfík, Vladimír Kubečka

Rok dokončení:

1946–1949 – I. etapa

1960 – II. etapa

1970 – III. etapa

V roce 1946 začala výstavba třítážových obytných domů ve čtvrti Obeciny, které byly přechodem na jinou formu bydlení a vyšší bytový standard. Autorem urbanistického řešení byl Vladimír Kubečka a řešení architektonického se ujal Vladimír Karfík. Jednotlivé objekty jsou třípodlažní, podsklepené, sestavené z několika sekcí liniově řazených vedle sebe do řad s orientací bytů východ – západ. Jde převážně o třípokoje byty s pracovní kuchyní s plně vestavěnou kuchyňskou linkou, spíží skříní a shozem na odpady. Byty mají dálkové topení. Zdivo je cihelné, stropy z betonových desek, obvodové zdivo ze spárovaných cihel. Balkony jsou z vlnitého plechu nebo z perforovaných betonových desek. V každém patře jsou situovány 2 shodné třípokoje byty – s výjimkou koncových bytů u tzv. jižní sekce, kde jsou byty vždy čtyřpokoje.

34 Chodbové Morýsovy domy

Zlín, tř. T. Bati 1285, 1276

Autor: Miroslav Drofa

Rok dokončení: 1947

Dva osmiletážové chodbové domy dostaly jméno podle tehdejšího starosty Zlína Viléma Morýse. Každý má téměř sto bytů a vysoký obytný standard. Dispozičně se jedná o trojtrakt, tradiční skelet má užší střední pole. V každém domě je 60 dvoupokojových, 30 třípokojových a 7 menších bytů. Vnitřní příslušenství bytů je uměle odvětráváno. V architektuře byl uplatněn tradiční modulový rytmus. Fasáda je z cihelného spárovaného zdiva. Balkony byly z betonových prefabrikátů.

35 Věžové obytné domy

Zlín, Věžové domy 861, 863, 874, 876, 879

Autor: Miroslav Drofa

Rok dokončení: 1947

Pět osmiletážových věžových domů, každý o 29 dvoupokojových bytech, navrhl architekt Miroslav Drofa inspirovaný obdobnými stavbami ze Skandinávie. Dispozice používá vnitřního, přímo neosvětleného schodiště. Také jednotlivé byty mají příslušenství uvnitř dispozice a je u něho odvětráváno. Poprvé zde byla použita nosná cihelná konstrukce na výšku osmi podlaží. Skupina je příkladem konstruktivistického pojetí víceetážových obytných budov.

36 Kolektivní dům

Zlín, Osvoboditelů 3778

Autor: Jiří Voženilek

Rok dokončení: 1950

V letech 1945–1950 byl realizován ve středu města dvanáctipodlažní Kolektivní dům, jeden ze dvou v Československu (druhý je v Litvínově od architektů Linharta a Hilského), jehož koncepce dále rozvíjí myšlenku započatou na Morýsových domech. Byty o vysokém standardu lze upravit variabilními příčkami, jsou vybaveny jen kuchyňskými boxy, umístěnými stejně jako ostatní příslušenství uvnitř dispozice, uměle osvětlenými a odvětrávanými. V přízemí byla restaurace, klubovna, na rekreační terase tělocvična. Jesle a mateřská škola vznikly ve zvláštním přízemním křídle. V objektu je 26 třípokojových a 76 dvoupokojových bytů. Konstrukčně se jedná o monolitický železobetonový skelet. Byl to první pokus o realizaci nových forem bydlení. Objekt je výraznou konstruktivistickou architekturou poválečného období.

V prostorách bývalé restaurace, později vysokoškolské menzy, nacházelo inspiraci mnoho umělců, výtvarníků, architektů, bylo to místo setkávání studentů a vyhlášená taneční kavárna nabízela zábavu i odpočinek. V roce 2003 byl v těchto prostorách otevřen kulturní institut Alternativa, kde se konají kulturní, vzdělávací i společenské akce. Objekt je od roku 1958 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek ČR.

Zlín, náměstí Míru 12

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1924

Projekt radnice pro Zlín byl zpracován Gahurou jako jeho závěrečná diplomová práce, odbornou komisí byl vybrán v soutěži a patří k prvním architektonickým realizacím. Stavbu prováděla firma František Malota & Jan Krajča. Gahura pojal novou radniční budovu jako symbol města a z tohoto pojetí odvíjel její hmotnou konfiguraci. Bez zajímavosti není vazba nárožní věže, evokující městskou bránu, ke znaku města. I když Tomáš Baťa nebyl s výsledkem Gahurovy práce spokojen, s odstupem se radniční budova jeví jako dílo nadčasové, byť ne výlučné. Socha kováře na severní fasádě radnice v Bartošově ulici (dříve Kovářské) je rovněž dílem F. L. Gahury.

Objekt je od roku 2001 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek.

38 Tržnice

Zlín, náměstí Práce

Autor: Firma A. Jambor

Rok dokončení: 1927

V roce 1927 byl postaven první obchodní dům – dnešní tržnice, s křídlem kiosků, které byly později zbourány. Šlo o první aplikaci železobetonového skeletu továrních budov na budovy veřejné.

39 Lesní hřbitov

Zlín, Kudlov, Filmová

Autor: MUDr. Rudolf Gerbec – autor myšlenky, koncepce a principů hřbitova, František Lydie Gahura – autor projektu, dvou křížů, náhrobků Baťovy rodiny a dalších

Rok dokončení: 1931

Autor usiloval o zachování kvalitního přírodního prostředí. Této myšlence byl podřízen i charakter všech výtvarných prvků, především pomníků – neměly být okázalé, mohutné, ani z nápadných materiálů. Zbudována byla pouze hlavní hřbitovní komunikace. Skupiny hrobů byly přístupny jen lesními cestičkami. Prvním pochovaným byl syn MUDr. Gerbece, dalším pak byl zakladatel továrny Tomáš Baťa (14. 7. 1932) a jeho pilot Jindřich Brouček.

40 Obchodní dům

Zlín, náměstí Práce

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1931

Obchodní dům služeb ve Zlíně byl jednou z prvních staveb na nově se formujícím náměstí Práce, při jeho umístění architekt respektoval nejen dráhu železniční vlečky směřující z továrny do cihelny, ale také konfiguraci terénu. Zadní technické zázemí doplnil v r. 1934 Vladimír Karfík. Zajímavá byla gradace zmenšující se výškou pásových oken směrem nahoru. Tento architektonicky mimořádně účinný prvek opticky odhmotňující stavbu se s časem měnil. Důležitým výtvarným prvkem dotvářejícím fasádu byly i četné reklamní nápisy. Celková architektonická koncepce budovy byla znehodnocena úpravami ze 70. let.

41 Velké kino

Zlín, náměstí Práce

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1932

Jednou z dominant náměstí Práce je Velké kino, postavené v roce 1932. Původně bylo postaveno jako provizorium a mělo být posunuto do úrovně Společenského domu. Proto nebyla použita typická železobetonová konstrukce, ale na tu dobu pozoruhodná ocelová konstrukce ing. arch. Vtelenského na rozpon 33 metrů a opláštění objektu s heraklitem jako výplňovým materiálem. Kino s hledištěm pro 2 270 osob bylo největší v předválečném Československu a zřejmě i ve střední Evropě. Současná kapacita sálu je 1 010 osob.

Objekt je od roku 2001 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek.

42 Památník Tomáše Bati

Zlín, náměstí T. G. Masaryka

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1933

Památník Tomáše Bati, nejpůsobivější architektonické dílo F. L. Gahury, je moderní parafrází staveb vrcholné gotiky: jen opěrný systém a barevné vitráže, jen železobetonový skelet a sklo. Stavba byla zahájena v roce 1933 a památník slavnostně otevřen v den prvního výročí smrti Tomáše Bati 12. července 1933. Podle návrhu F. L. Gahury měl být později památník vstupem do komplexu čtyř budov studijních ústavů. V letech 1936–1939 byly nakonec realizovány pouze Studijní ústav I a II. V roce 1954 byl památník přestavěn (akademický architekt J. Staša) na Dům umění a vznikly zde prostory galerie výtvarného umění a zlínské filharmonie. Od roku 2011 je sídlem filharmonie nově vystavěný objekt Kulturního a univerzitního centra a sídlem galerie od roku 2012 budova č. 14 bývalého Baťova továrního areálu.

Snahou města je uvést památník do původní podoby.

Objekt je od roku 1958 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek.

43 Společenský dům (hotel Moskva)

Zlín, náměstí Práce

Autor: Miroslav Lorenc a Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1933

Stavba byla zahájena podle projektu Miroslava Lorence provedením skeletu o standardním modulu 6,15 x 6,15 m. Pro neshody autora s firmou Baťa byly práce zastaveny. Před dokončením stavby byli vyzváni architekti Gahura a Karfík k realizaci dvou vzorových pokojů včetně vybavení. Tomáš Baťa překvapivě vybral Karfíkovo luxusní řešení oproti spartánské verzi Gahurově (se společným hygienickým zázemím pokojů). Podle Karfíkova projektu pak byla stavba dokončena.

Architektonické pojetí fasády je konstruktivistické s uplatněním vertikálních sloupů skeletu a pravidelným střídáním obdélníkových vodorovně členěných oken amerického typu s meziokenním režným spárovým zdívkem. Radou nevhodných úprav (především interiér a zastavění terasy) objekt ztratil svoji někdejší noblesu.

44 Bat'ovy internáty

Zlín, náměstí T. G. Masaryka

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1930–1937

První internát byl postaven přímo u továrny už v roce 1925, v roce 1965 byl pak zbourán. V roce 1927 byla zahájena výstavba celé čtvrti pro hromadné ubytování. Dokončená urbanistická skladba dvou řad volně stojících objektů internátů včetně studijních ústavů byla podřízena konfiguraci terénu, měla příznivý vztah k závodu a dodnes vytváří jeden z nejcharakterističtějších zlínských souborů. Tento parkový prospekt je dílem architekta F. L. Gahury a co do velikosti a estetické hodnoty nemá u nás obdoby. Stavebně bylo použito klasické řešení, železobetonový nosný systém v půdorysném modulu 6,15 x 6,15 metru s vnějšími výplněmi ze spárovaných cihel.

V dnešní době jsou internáty částečně rekonstruovány, slouží jako prodejny, restaurace, kanceláře a jen částečně pro ubytování.

45 Studijní ústavy

Zlín, náměstí T. G. Masaryka

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1936 – I. studijní ústav (dnes Gymnázium a Jazyková škola), 1938 – II. studijní ústav (dnes Policie ČR)

Studijní ústavy byly svěbytným pokusem o vytvoření nové vzdělávací a vědeckovýzkumné instituce, vybavené praktickými výukovými pomůckami, knihovnami, uměleckými sbírkami. Obě budovy jsou svým asketickým vzhledem a přísným proporčním členěním spjaty s Památníkem Tomáše Bati, který byl koncipován jako vstupní pavilon rozsáhlejšího studijního areálu, realizovaného jen z části.

Objekty jsou od roku 1997 zapsány na Seznam nemovitých kulturních památek.

46 Obchodní a společenský dům Díly (Malá scéna)

Zlín, Díly, Štefánikova

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1937

Obchodní a společenský dům Díly je dominantním objektem souboru pěti staveb, společně se čtveřicí svobodářen tvoří jeden z urbanistických celků, určujících charakter města. Umístění v těžišti čtvrti Díly a současně mezi dvěma hlavními ulicemi baťovského Zlína je mimořádně urbanisticky zdařilé.

V budově byl umístěn kinosál (dnes využívaný jako divadelní), v parteru přilehlém k ulici Štefánikově obchody. Objekt je jedním z mála realizovaných příkladů konstruktivistické architektury, v níž lze najít charakteristické znaky poetismu. Vladimír Karfík se zde použitím nautického balkonu, ramp a symetrické kompozice přiblížil poetice Devětsílu 20. let. Stavba přitom zůstává spjata s prostředím baťovského Zlína použitím přiznaného skeletu v modulu továrních budov a režného zdiva (původně redukováného jen na parapety – takto je zachována již pouze část severního průčelí). V letech 2000–2006 byl objekt zdařile rekonstruován a byla provedena podzemní přístavba. Původní funkční využití bylo zachováno.

Objekt je od roku 2000 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek.

47 Nemocnice Tomáše Bati – historická část

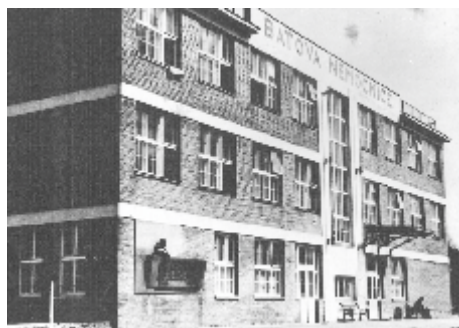
Zlín, Havlíčkovo nábřeží

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1927–1938

Spoluautorem celého areálu nemocnice byl její ředitel MUDr. Bohuslav Albert.

Výstavba areálu nemocnice patřila mezi první rozsáhlejší úkoly stavebního oddělení fy Baťa. Od vertikální orientace do jedné budovy bylo na Gahurův popud přistoupeno k horizontální organizaci provozu a rozdělení nemocničního areálu do sedmnácti objektů obklopených zelení. Místo pro celý areál bylo zvoleno dále od továrny na hranici katastrálního území obce Příluky na pravém břehu řeky Dřevnice. Součástí areálu se staly mimo vstupní budovu a jednotlivé pavilony i dvě vily pro lékaře a hospodářská budova. Do vstupní budovy byly umístěny místnosti pro vyšetřovací a léčebné výkony, administrativu a ošetrovatelský personál. Ložnice nemocných byly ve standardních přízemních pavilonech. Hlavní část nemocnice byla vybudována za poměrně nízkých nákladů během devíti měsíců a zařízení podle nejnovějších zdravotních poznatků. Okolní zeleň a působivé pavilonové řešení ovlivňovalo i psychiku nemocných.

48 Tomášov

Zlín, Nad Ovčárnou

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1938

Tomášov jako budova byl součástí baťovského školství. Budova je postavena v modulu 6,15 x 6,15 m, který je pro Zlín typický. Tomášov navazoval na Baťovu školu práce. Z jejích absolventů bylo vybráno asi padesát nejlepších studentů, kteří se nazývali Tomášovci a byli připravováni pro vedoucí pozice v moderním hospodářství v celém světě. Kopírovali elitní anglické a americké vysoké školy Harrow a Rugby a vychovávali z nich budoucí obchodníky.

V roce 1945, po znárodnění podniku, se budova Tomášova stala součástí podniku Svit. V budově č. 31, kde byla dříve úrazová ambulance, vzniklo interní oddělení, chirurgické, později gynekologické a ještě později neurologické, a Tomášov se stal interním oddělením. Dnes v budově sídlí Klinika reprodukční medicíny a gynekologie, která byla v roce 2009 nově zrekonstruována.

49 Filmové ateliéry a laboratoře

Zlín, Kudlov

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1935–1940

Původní malé filmové ateliéry na Kudlově určené k natáčení reklamních filmů se postupně rozrostly na studio, které se významnou měrou podílelo na produkci krátkých a trikových filmů. Natáčely se zde i významné experimentální celovečerní filmy. Ateliéry jsou rozšířeny o moderní a výkonné filmové laboratoře.

50 Zimní lázně

Zlín, Hradská

Autor: Vladimír Karfík, Josef Holeček, Ladislav Ambrožek

Rok dokončení: 1950

Architektonické pojetí stavby koresponduje s dalšími zlínskými stavbami ze 40.–50. let a je velmi zdařilou ukázkou klasicizující koncepce stavby s organickým pojetím dispozice i vztahu k přírodnímu prostředí. V interiéru je na několika místech zřetelný vliv nautického pojetí Hanse Scharouna (vstupní hala), adekvátní funkci stavby. Výraz hlavního prostoru bazény je oslaben odstraněním zvlněného podhledu. Odstraněno bylo také měkce tvarované schodiště před jižní fasádou, které ustoupilo výstavbě venkovního bazénu. Tato změna ovšem přirozeně rozvinula původní koncepci.

Objekt je od roku 2001 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek.

TOVÁRNÍ AREÁL

V roce 1894 založili na zlínském náměstí sourozenci Antonín, Anna a Tomáš Baťovi obuvnickou dílnu. Po složitých peripetích zejména finančního charakteru se stal jediným majitelem firmy Tomáš Baťa a začíná povolna budovat své obuvnické impérium. Základem nového města se stala továrna. Počáteční fáze neplánovitého rozvoje továrny vyvrcholila výstavbou první tovární budovy naznačující pozdější pojetí výrobních budov. Účast architektů zde ještě není zaznamenána, i když spolupráce F. L. Gahury od 20. let 20. století je velmi pravděpodobná. V roce 1906 vzniká první předzvěst standardní výrobní budovy, rozměry 60 x 20 m, třipodlažní, dřevěné sloupy a stropy, neomítané zdivo, zaklenutá okna (byla zničena při bombardování v roce 1944), pod vlivem Baťových zkušeností z Ameriky. Rok 1918 – další typ: 80 x 20 m, pětipodlažní, ocelové sloupy, pracovalo v ní 1 300 lidí. Do roku 1923 takto byly postaveny ještě dvě budovy. V roce 1923 byla postavena moderní kruhová cihelna s kapacitou 10 milionů cihel ročně s vlečkou do závodu. V roce 1924 začala přestavba stávající továrny, staré budovy byly asanovány a nahrazeny novými. Zlomový rok pro stavební činnost firmy Baťa byl rok 1927, kdy byl vyvinut jednotný systém železobetonového skeletu nejprve s čtvercovými, od roku 1930 s kruhovými sloupy, a s modulovým rozpětím 6,15 m x 6,15 m realizovaný pomocí

posuvného bednění. Počet podlaží půdorysných rozměrů 3 x 13 polí se pohyboval od dvou do pěti. Obvodové cihelné neomítané zdivo s velkými členěnými okny a s přiznaným nosným konstrukčním systémem se stalo průvodním znakem jednotné zlínské architektury. Typizované průmyslové objekty byly řazeny šachovnicově do větších výrobních souborů a vzájemně propojeny dopravními zařízeními. Jejich racionální „výroba“ vedla k relativně nízkým investičním nákladům. Výstavba pětipodlažního objektu o rozměrech 80 x 20 m trvala od výkopu po kolaudaci 5 měsíců! Takto byly postaveny všechny nejdůležitější budovy v továrně včetně vrcholného díla architekta Karfíka, zlínského funkcionalismu i československé meziválečné architektury, správní budovy firmy Baťa. Baťovská éra končí prakticky ihned po válce, nicméně tradice stavění v tomto duchu pokračuje i nadále a doznívá až na přelomu čtyřicátých a padesátých let. Továrna byla spojeneckým bombardováním v listopadu 1944 značně poničena. Už v roce 1946 vypracoval architekt J. Voženílek nový generel továrny a následně nový typ výrobní budovy se zvětšenými krajními poli (7,85 m), který byl realizován jako budovy č. 14 a 15. Zcela zničený centrální sklad obuvi byl nahrazen novým (Kubečka, 1949–1955) se špičkovou technologií.

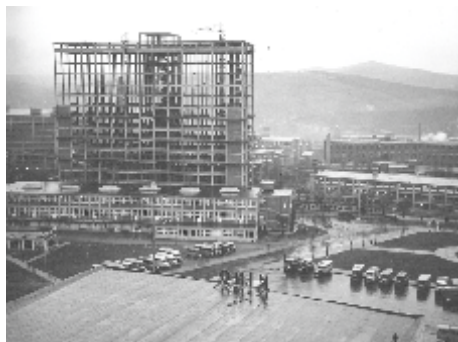

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1939

Jedním z vrcholných děl moderní československé konstruktivistické architektury mezi dvěma válkami je administrativní budova firmy Baťa. Tato šestnáctietážová, sedmdesát sedm a půl metru vysoká budova byla před válkou nejvyšším objektem v Československu. Situována v tradiční řadě továrních budov, bezprostředně ovlivňující náměstí Práce, jehož severní stranu uzavírá, a stává se tak typickou dominantou moderní koncepce města. Z dispozičního hlediska se jedná o třítrakt, koncipovaný na stejné modulové síti (6,15 x 6,15 m) jako výrobní objekty. Celé podlaží o rozměrech 80 x 20 metrů je velkoprostorovou kancelář většinou bez příček, kde pracovalo asi dvě stě lidí. Pracovní plocha zůstala čistá, neboť jak vertikální komunikace (schodiště s výtahy), tak hygienická zařízení a klimatizační komory byly vyčleněny mimo tento prostor. Nosná konstrukce objektu je železobetonová, obvodový plášť tvoří ocelová dvojí okna a cihelná vyzdívka se Slavíkovými obkladačkami. Skutečnou technickou lahůdkou je výtah–kancelář šéfa firmy o rozměrech 6 x 6 metrů, klimatizovaná, s umývadlem. V listopadu 1944 byl Zlín bombardován, ale Baťův mrakodrap jako zázrakem unikl zkáze. V roce 2004 byla budova zrekonstruována a slouží jako sídlo finančního úřadu a Krajského úřadu Zlínského kraje. Pojízdňá kancelář ve výtahu je funkční a slouží k turistickým prohlídkám. Na terase je umístěna kavárna. Z terasy je nejhezčí výhled na baťovské centrum města. Toto vrcholné dílo architekta Karfíka je dnes nemovitou kulturní památkou období funkcionalismu. Objekt je od roku 1958 zapsán na Seznam nemovitých kulturních památek.

52 Budovy č. 14 a 15

Autor: Jiří Voženílek

Rok dokončení: 1946–1949

V první poválečné fázi šlo především o doplnění a nahrazení zničených výrobních a skladovacích budov. Byly postaveny výrobní budovy číslo 14 a 15 pro obuvnickou konfekci, gumárenské budovy a centrální sklady. Při obnově a rekonstrukci byly využity principy z zkušenosti, jimiž se výroba závodu doposud řídila, rozšířené o novou koncepci organizace výroby v celém závodě. Novými znaky poválečných objektů pro obuvnickou výrobu byla dobrá sociální zařízení (šatny umístěny v mezi-etáži), zvětšené rozpětí, vyšší světlá výška (4 m), klimatizace a osvětlení. Ke stavbě bylo použito ocelové bednění a typický obvodový plášť se zdvojenými okny. Šlo o vývojové pokračování baťovských etážovek. Charakteristický trojtrakt pětietážovek zůstal zachován, modulová síť však doznala změny. Z provozních a dispozičních důvodů bylo upuštěno od tradičních 6,15 x 6,15 m a krajní pole byla zvětšena (7,85 x 6,15 x 7,85 m). V krajních polích s vloženými mezistropy byly kromě hygienických zařízení situovány klimatizační strojovny.

Od roku 2013 sídlí ve 14. a 15. budově kulturní organizace – galerie, muzeum a knihovna.

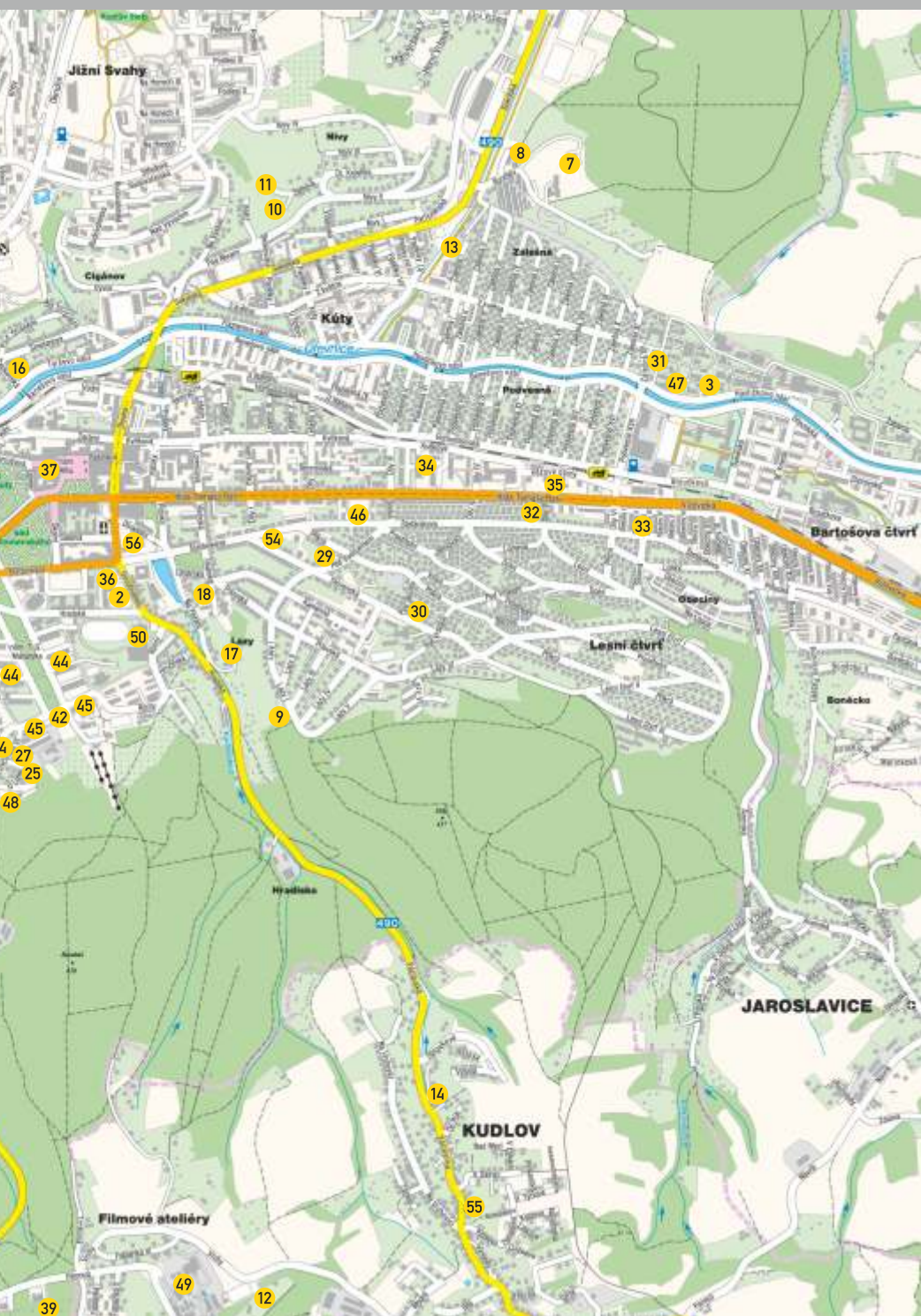
Autor: Vladimír Kubečka

Rok dokončení: 1949–1955

Projekt a realizace centrálního skladu obuvi byly prvním československým pokusem o skutečně moderní technologii skladování s maximální mechanizací vnitřní dopravy a vagonování. Realizace proběhla ve třech etapách. Sklad byl umístěn mezi areály výroby kožené a gumové obuvi. Desetipodlažní kolos o rozměrech 78 x 72 metrů s železobetonovým monolitickým skeletem a modulovou sítí 6 x 6 metrů má obvodový plášť ze spárovaného výplňového zdiva a okenních ploch. V prvním podlaží byl manipulační prostor pro vybavení vagonových a automobilových zásilek. Ve druhém podlaží byl umístěn expediční sklad s velkým sortimentem výrobků. Expedice se prováděla pomocí pojízdných vozíků na oválné dráze. Vertikální dopravu řešily nákladní výtahy v rozích budovy. Úniková schodiště jsou na budově uprostřed všech čtyř fasád. Zajímavostí je, že na střeše objektu měl být umístěn heliport, který by zajišťoval spojení továrny s letištěm v Holešově.

Zlín, Štefánikova 3018

Autor: Vladimír Karfík

Rok dokončení: 1937

Architektura evangelického kostela je pojata střídě a jednoduše. Styl chrámu navazuje na racionalitu a strohost baťovské architektury. Karfík zde použil příhradový systém. Kostel je postaven na kompozici tří jednoduchých kubusů – hmotových jednotek: chrámu, sborové místnosti a zvonice. Na nízkou hmotu se vstupními prostory a zázemím navazuje kolmo ve svahu postavená hlavní loď s oltářem. Stavbě dominuje věž zvonice.

55 Kaple sv. Václava

Zlín, Kudlov

Autor: František Lydie Gahura

Rok dokončení: 1927

Kaple se nachází ve svahu u hlavní silnice na Kudlově. Známy architekt František Lydie Gahura, který působil v letech 1923 až 1946 jako městský architekt ve Zlíně, byl při architektonickém návrhu této nové církevní stavby ovlivněn holandským hnutím De Stijl. Materiál na stavbu daroval Tomáš Baťa.

56 Klášter Regina

Zlín, Divadelní 3242

Autor: Miroslav Lorenc

Rok dokončení: 1938

Architekt Miroslav Lorenc vypracoval projekt kláštera kongregace milosrdných sester III. řádu sv. Františka v Opavě, sloužící jako útulek pro sirotky. Tato puristická monstrece vznikla na pozemku známém jako Farská louka v samém centru města.

Použitá literatura:

P. Všečetka, Zlín – pasportizace stavebních
památek (zadavatel: Úřad města Zlína)

P. Novák, Zlínská architektura 1900–1950

zlínská architektura

Vydalo:

statutární město Zlín, odd. cestovního ruchu a informací

Sídlo:

nám. Míru 12, 761 40 Zlín

Text:

odd. cestovního ruchu a informací

Fotografie:

fotoarchiv MMZ, Moravský zemský archiv v Brně, Státní
okresní archiv Zlín, 14115 BATŮV INSTITUT, Muzeum
jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Toast – Libor Stavjaník

Mapa:

SHOCart, spol. s r.o.

Grafická úprava:

Jiřina Chudějová

Tisk:

Z STUDIO, spol. s r.o., Zlín

2016

Náklad: 5 000 ks

ISBN 978-80-87766-02-6

www.zlin.eu

www.ic-zlin.cz

Kulturní a univerzitní centrum

Hypermoderní multifunkční komplex navrhl významná zlínská rodačka architektka Eva Jiříčná. Je určen pro pořádání koncertů, výstav a plesů. Budova, jejíž originální vzhled je inspirován schránkou řasy z třídy rozsívek, poskytuje zázemí i pro zlínskou filharmonii. Součástí komplexu je Univerzitní centrum.

Gahurův prospekt

Najít jej můžete v těsné blízkosti Kulturního a univerzitního centra. Nové chodníky jsou zapuštěny pod úroveň terénu a travnaté plochy vytvářeny do mírných terénních vln. Za revitalizaci spodní části získal Gahurův prospekt druhé místo v prestižní soutěži Park roku 2014 a hlavní cenu v kategorii Stavba roku 2013 Zlínského kraje.

Park Komenského

Je místem pro všechny věkové kategorie, rodiny s dětmi i pro aktivní jedince, kteří zde mohou odpočívat, relaxovat, sportovat nebo se bavit. V parku je hudební altán, moderní hřiště pro děti, elegantní lavičky a travnatý koberec, který je uzpůsoben k vysoké zátěži. Park získal v soutěži Svazu zakládání a údržby zeleně titul Park roku 2015 v České republice. Prestižní ocenění obdržel na základě zdařilé revitalizace, kterou prošel v roce 2014.

zlin.

www.zlin.eu
www.ic-zlin.cz

